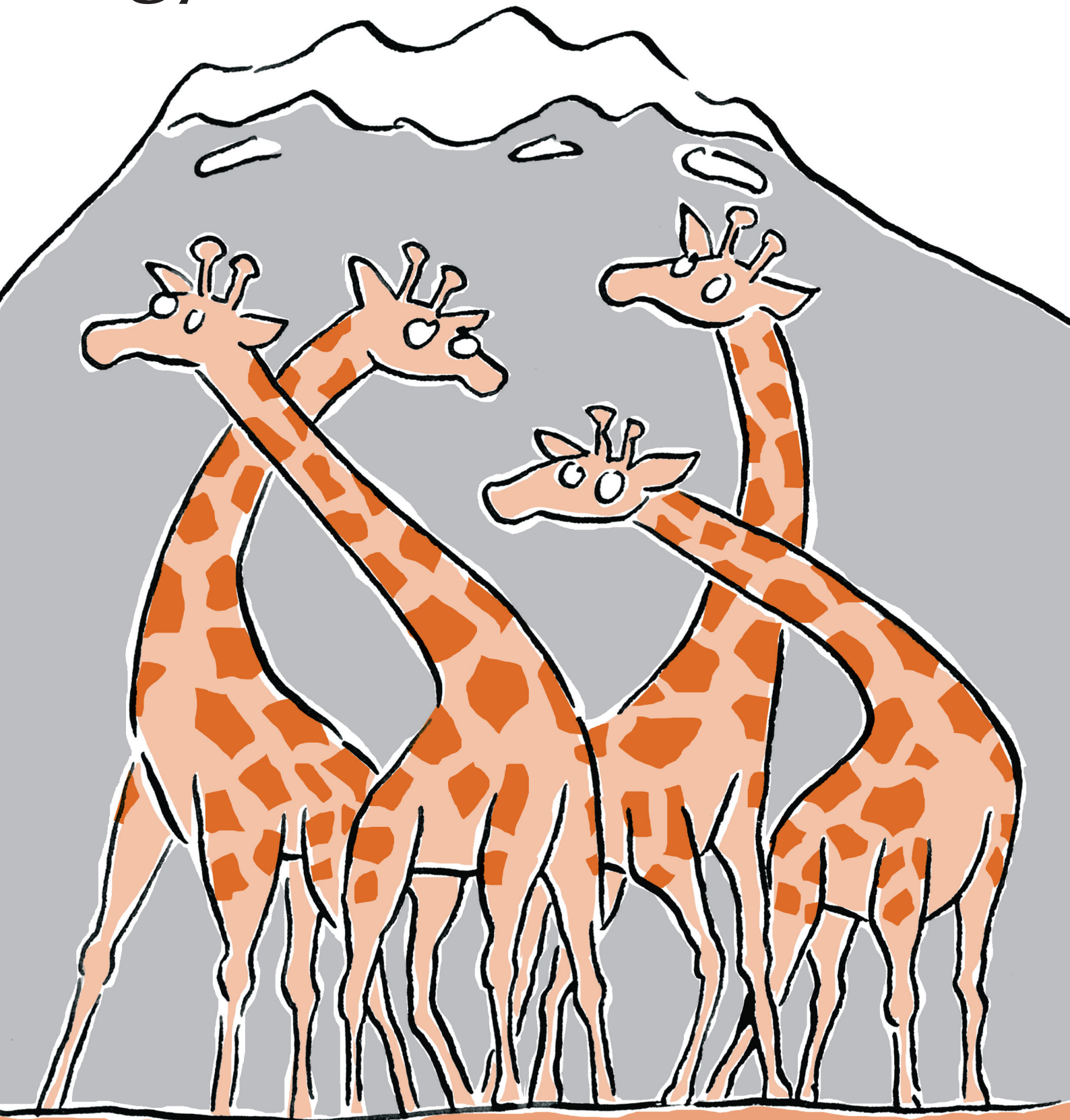

A Kilimandzsáró gyermekkei

DIÁKMELLÉKLET

21/1

A KILIMANDZSÁRÓ ÉS A KIBO

1.

Bizonyára hallottatok már a Kilimandzsáróról, és talán a ti képzeletetekben is összekapcsolódik azzal a gyönyörű, havas hegycsúccsal, amely már sok embert megigézett. A híres író, Hemingway például „A Kilimandzsáró hava” című regényében állít emléket a hegy varázsának. De vajon biztos, hogy egy hegyről van szó?

...

2.

Ahhoz, hogy ez világos legyen, tisztázzuk először, hogy a hegy és a hegység vagy hegységrendszer bizony nem ugyanaz. A hegy egyetlen magas földrajzi pontot jelent, míg egy hegységrendszer több hegyből, hegyláncolatból áll. Ezek a hegyek, hegyláncok képeznek együttesen egy hegységrendszert. Kelet-Afrikában ilyen hegységrendszer a Kilimandzsáró. Kenya déli és Tanzánia északi határán terül el, mindkét országnak jut belőle.

...

3.

A Kilimandzsárónak vannak kisebb hegyvidékei, ilyen például az egyik legszebb vidék, a Pare-hegyek, ahol a pare-hegyi földművesek élnek körülbelül kétezer méter magasan. Tőlük át lehet látni Kenyába, és a hegyvidék tele van meglepetésekkel: gomolygó ködben úszó sejtelmes völgyek, szakadékok, források, patakok és meredek vörös földutak, ösvények. Megművelt földecskék és vadméheknek kaptárak, trópusi hegyi erdő, állatokat terelő gyerekek és fát gyűjtögető emberek.

...

4.

Az a híres, varázsos havas csúcs pedig a Kibo nevet viseli, és ez a Kilimandzsáró legmagasabb pontja: 5895 méter. Ezt hívják nálunk többnyire tévesen Kilimandzsárónak.

...

5.

A Kibo sajnos ritkán bújik ki a felhők közül és ritkán mutatja meg azt a jól ismert arcát, amelyet repülőgépről készült fotókról ismerünk (lásd a képek között). Többnyire csak a derekáig látni. Am minden nap van egy pillanat, amikor kibújik a felhők közül, és rövid időre megmutatja magát a vidéknek. Ez általában este hat óra körül történik, mielőtt sötétedni kezd. (Kelet-Afrikában korábban és gyorsabban sötétedik, mint mifelénk.) Ez a kép sem olyan éles, mint a képeslapokon. Am valóban megejtő pillanat. Ha az ember egyszer látja, nem tudja elfelejteni soha többé, tényleg érdemes megvárni ezt a pillanatot.

21/2

A FÁK SZEREPE A KELET-AFRIKAI FÖLDMŰVESEK ÉLETÉBEN

1.

Az afrikai földrészen mindig is jelentős szerepet játszottak a fák. Tanzánia és Kenya területén sok-sok embernek ma is az egyetlen segítsége a napi étkezésekhez a fa különböző felhasználása. Ennek egyik elterjedt formája a faszénkészítés, amelyet aztán az utak mentén árusítanak is, egyéb megélhetési forrás híján (lásd fotók alább). A szénégetők földdel borított „kemencéi” kupacokként úton-útfélen feltűnnek, sok család körülöttük tölti az éjszakát is, hogy mielőbb főzhessen vele vagy eladni vigye.

...

2.

A vidéki családok háztartási eszközeik nagy részét is fából készítik, a Kilimandzsáró előhegyeiben, az ún. Pare-hegyekben a pare nép többnyire favázra építi agyaggal tapasztott kerek házait is (lásd fotók alább), de az is előfordul, hogy földművelő eszközeik (pl. a kapa) anyagát is fák adják. Ez rendben is van, hiszen az emberek a földből élnek, és megtanulták tisztelni, s nem pazarolni annak értékeit.

...

3.

Ám az európaiak érkezése után valami megváltozott: a trópusi fa fontos és nagymértékben használt árucikk lett. A fák másik felhasználási területe a bútorkészítés, és a rituális, vallási vagy háztartási eszközök ma divatos lakásdíszek egyre inkább turisták számára készülnek. Az erdőket azért vágják ki, hogy nemes fát szállítsanak külföldre.

...

4.

A földművelés afrikai jellegzetessége az is, hogy égetéssel, irtással történik általában. Ez azt jelenti, hogy a földművesek a növényzet irtásával, majd felégetésével jutnak földterülethez, és mivel nagy a népesség száma, egyre több termőföldre van szükség. A probléma kulcsa a talaj teljes kimerítése. Pedig az emberek szeretik és tisztelik a földet és a fákat is. Kenyában, a kikuyu földművesek annyira, hogy bizonyos fákat szent fának tekintenek, ezeket sohasem szabad kivágni.

...

5.

A baj igazi oka, hogy a gazdálkodók ma már nemcsak önellátásra termelnek, hanem az egyre növekvő városok számára is, piacra is viszik terményeiket. Az időjárási változások, az aszályok kialakuláshoz bizonyosan hozzájárult úgy a szándékos, mint a tehetetlenségből fakadó erdő-mezőpusztítás. Így, sajnos, szó szerint maguk alatt vágják a fát.

21/3

A PARE FÖLDMŰVESEK

A Kilimandzsáró vonulataihoz tartozó **Pare-hegyekben** él a maroknyi pare nép **Tanzániában**. Igazi gazdálkodó életmódot folytatnak a hegy nehezen megművelhető lankáin. Fáradságot nem kímélve termelik meg elsősorban saját fenntartásukra a banánt, a különböző babféléket, édesburgonyát, sőt ananászültetvényt is volt szerencsém látni magasan a hegyen. Ugyanakkor a hegyi patakok vizét kihasználva kis vizesgödrökben haltenyésztéssel is próbálkoznak. Tartanak szarvasmarhát és kisállatokat. Amikor fontos látogató érkezik – rokon vagy vezető, esetleg hivatalnok –, pare-földön birkát illik vágni annak tiszteletére.

A parék minden lehetséges módon hasznosítják a természet adta lehetőségeket, így összegyűjtik a vadmézet, de maguk is raknak ki méhkaptár gyanánt funkcionáló, kivájt fatörzseket fák ágaira. Kisebb állatokat is elejtenek az élelmiszerkészlet kiegészítésére. Ma-napság alkalomadtán el is adnak vagy elcserélnék vadhúst más élelmiszerre. Találkoztam egy pare vadással, akinek földje alig volt, viszont annál több gyereke. Ez a férfi nappal vadászott, éjjel pedig vagy őrködött a helyi vezetőnek számító idősebb férfi családjának házánál, vagy szintén vadászott. Mikor utolsó hajnalban lekísért a hegyről a legközelebbi buszállomásig, nehéz, hússal teli zsákot cipelt, hogy eladja és elcserélje azt más élelmiszerekre.

A pare nép barátságos, vendégszerető. Földhöz való kapcsolatukat, életmódjukat mi sem szimbolizálja jobban, mint azok az ajándékok, amelyeket tőlük kaptam: három fakannál, hogy mindig legyen mivel enni; egy bögre, hogy soha ne maradjon a család víz nélkül; és egy kapa, hogy a föld bő termést hozzon, és legyen mit enni. A kapa hagyományos módon egyetlen darab fából, azaz ez esetben erős gyökérből készült, az afrikai földművelő eszközök régi, rövid nyelű változata, mely alapos deréktornát igényel. Bizonyára nem véletlen, hogy egy helyi vadász íjat, nyilakat és nyíltartót adott, hogy bármikor húshoz jusson a családom.

21/4

A MAASAI VÁNDOROK ÉS A TERMÉSZETI PROBLÉMÁK

Ha szavannai pásztornépekről beszélünk Afrikában, elsősorban **Kelet-Afrikára** kell gondolnunk, mert ott található legnagyobb számban az ún. nílusi vagy kusita népekhez tartozó nomád állattartók, akik követik őseik életmódját.

Közülük az egyik legismertebb a maasai (ejtsd. mászái – itt fontos, hogy nem „j”, hanem „i” a vége, így többes számban mászáik és nem maszájok) pásztornép, aki ma is hagyományos viseletébe, vöröses, színes, kockás leplekbe burkolózva terelgeti marháit a legeltetési lehetőségek szerint **Kenya és Tanzánia** füves szavannáin. Kelet-Afrika cigányainak is nevezik őket, mert vándorló életmódjukat és hagyományukat még erős külső kényszerek hatására is nehezen adják fel, gyerekeiket nem akarják iskolapadba ültetni, és házasságkötéskor marhát ajándékoznak a lány szüleinek. Ezért sokszor lenézés, alábecsülés jut nekik, amit azonban büszke fővel továbbvonulva viselnek. Egyesek szerint mondáikból arra lehet következtetni, hogy egy egykoron a sivatagban elveszett római légió leszármazottai, ennek azonban nincs alátámasztott, tudományos igazolása. Életükben állataik központi szerepet játszanak mind vándorlásuk, mind étkezésük, mind hitviláguk szempontjából. Ez valamelyest meghatározza a szomszédos népekkel való kapcsolatukat is. A büszke pásztorok ugyanis hitük szerint szabadon rendelkezhetnek a világ összes marhájával, mert azt a teremtő nekik szánta a világ kezdetétől fogva. Ezért istenadta joguk azokat visszavenni mások tulajdonából. Ez néha konfliktusokhoz vezethet, ha egy maasai úgy gondolja, jog szerint őt illeti egy földműves útjába kerülő marhája.

A maasai emberek ma már egyre többen és több alkalommal mennek nagyobb településekre, városokba, főleg ínséges időkben, hogy jobban megéljenek az ott esetleg kínálkozó munkalehetőségekből. Ne higgyük azonban, hogy harcos hírükhöz méltatlanok maradnak, de az sem igaz, hogy túl harciasak.

A pásztorok állatállományának növekedéséhez a mai piaci viszonyok erőteljesen hozzájárulnak. Miről is van szó? Arról, hogy valaha csupán csere útján adták-vették a marhákat egymás között, ma azonban nagyméretű piacok létesültek, piacnapokon pénzért is marhához lehet jutni, vagy eladni is lehet. Ezzel két dolog is felborul: a hagyományos cserereformák rendje, és az állatok számának viszonylagos egyensúlya.

Másfelől a pénzhasználat bizonyos élvezeti cikkekhez is közelebb juttatja a pásztorkodó népeket is, és ki ne szeretné azt megvenni, ami könnyebbé teheti az életét (legalábbis látszólag, mint például a coca-cola).

A legnagyobb problémát azonban az jelenti, hogy a megnövekedett tehéncsordák, és a szintén szaporodó méretű kecske- és juhnyájak bizony útközben a kutak felé egyre nagyobb körzetben letarolják a növényzetet, ami sajnos már nem tud soha visszanozni. Ha nőne sem tudna az állandó letaposástól. Ha az eső nem érkezik időben, étlen-szomjan vesznek állatok és emberek, vagy kénytelenek még távolabbra menni, ahol viszont folytatódik a pusztító tevékenység.

Biztosan eszetekbe jut, hogy kutakat szoktak ásni az aszálytól megmenteni akaró szervezetek, missziók, hogy segítsenek. De tudnotok kell, hogy ez sem megoldás, mert bizony azok környékét újra csak letapossák, és még több terület pusztul el. A pásztorokat is a változások kényszere fordította saját, szeretett földjük elpusztításában való részvételre. Így szó szerint maguk alatt tapossák a földet.